Проф. др Саша Радојчић

Ја нисам научник. Можда не треба да будем у овом зборнику. Гугл каже да сам „песник и философ“. Радије користим формулацију „читалац, писац, професор“. Јер одувек сам пре свега био читалац. Читао сам и читам, много. Имао сам среће, а и потрудио сам се, па сам са својом страшћу повезао своју професију. То није ишло равном линијом, нити утабаним путем, већ је резултат низа одлука и животно значајних избора, који нису били саморазумљиви, нити лишени ризика. О детињству и раној младости у Сомбору рећи ћу само толико, да је оно најважније што сам у том периоду научио, значај уже породице за било какав развој у животу. Подршка која долази од најближих је најдрагоценија. Касније се на тај темељ надовеже школа, која ми је ишла прилично лако, што је имало наличје у честом осећању досаде садржајима предвиђеним школским програмом.

Први избор. За студије филозофије у Београду определио сам се верујући да ће ми оне дати ширу образовну основу и дубље увиде, него да се одлучим за било коју другу област. Током студија почео сам озбиљније да пишем поезију, а потом и приказе књига и књижевну критику. На неким од најзначајнијих књижевних фестивала у ондашњој Југославији добио сам неколико награда, објављивао сам у водећим српским, па и хрватским часописима, и брзо стекао одређено име у круговима млађих српских песника. Своју другу и трећу књигу песама објавио сам код београдског Нолита, у то време једној од најугледнијих издавачких кућа у земљи.

Други избор. Убрзо по окончању студија, конкурисао сам за место асистента на једном београдском факултету. На последњем разговору, саопштено ми је на какву плату бих могао да рачунам. Било је то несхватљиво мали износ, једва довољан да се плати кирија за неки собичак у центру, или мањи стан на периферији – а већ сам имао породицу. Тако, уместо да почнем академску каријеру, одлучио сам да се у родном граду запослим као новинар у једном фабричком листу, што није био баш посебно подстицајни посао, али је доносио четири пута (!) већу плату. И даље сам читао и писао, и био све сигурнији да је у томе мој прави позив.

Трећи избор. Онда је почела деценија ратова. Моја супруга се са нашим сином затекла у посети брату у Америци. Једна од опција за будућност била је да остану тамо, а да им се ја после неког времена придружим. На крају сам то одбио, са аргументом да „тамо“ нико неће марити за оно што пишем на језику једног малог народа. Био сам себичан. Остали смо у Србији. Још увек сам био у својим двадесетим годинама.

Сви остали избори нису били од тако великог значаја као ова три. Углавном, да не залазим у детаље, после још две деценије колебања, лутања и покушавања да радим ово и оно, од теренског анкетирања за загребачки Завод за истраживање тржишта, предавања у средњој школи, вођења видео-клуба и рада у култури, вратио сам се академском путу, магистрирао и докторирао, радио неко време на сомборском Педагошком факултету, а од 2011. сам на Факултету ликовних уметности у Београду, где предајем Филозофију уметности, у звању редовног професора. Књижевни рад за све то време нисам прекидао, напротив, у новом веку сам га проширио и интензивирао. Моја укупна библиографија обухвата, уз тридесетак књига, више од 1.100 јединица каталогизованих у систему Cobiss – а стварни број објављених текстова је за бар једну трећину већи. Добио сам неке од најважнијих националних књижевних награда, међу њима и обе главне награде за целокупно песничко дело, Дисову и Десанкину. У августу ове године биће ми уручена

Жичка хрисовуља. Постао сам нека врста експерта за философску херменеутику. О мом књижевном раду одржана су два научна скупа (у припреми је трећи) и написано на десетине текстова. Превођен сам на десетак језика. И све то је тек део онога што сам постигао у последњих тридесетак година; овде се нисам осврнуо на свој преводилачки и приређивачки рад, који такође није мали.

Основно поље мог стручног интересовања је поезија, критика и теорија поезије, а приступ – философска херменеутика. Те две средишне тачке су се узајамно подупирале, а из њих су се моја интересовања ширила, са једне стране на општија методолошка питања разумевања и тумачења, а са друге на питање природе уметничког дела. Дакле, у оба случаја, на продубљивање основних херменеутичких увида. За разлику од многих естетичара, који се баве искључиво философијом, односно теоријом уметности, имам одређену, и то не малу, предност у томе што бар нека питања уметности познајем и изнутра, из сопственог уметничког рада, а питања тумачења из сопствене критичарске праксе.

Иако веома нарушеног здравља, читам и пишем несмањеним темпом. Надам се да ћу имати снаге да завршим започете текстове, међу којима су два романа и философска студија „Шта је уметничко дело?“, на којој радим, без журбе, неколико последњих година. Основна идеја те студије је да није могућ јединствени појам уметничког дела, али да сви појмови уметничких дела (у различитим родовима) поседују сродну вишедимензионалну структуру. У случају песме као књижевног уметничког дела, те димензије се односе на три различита временска квалитета – припадање традицији, истовременост текста и процесуалност говора.

Да ли сам остварио једну испуњену егзистенцију? Мислим да јесам, и да за то највише заслуга има моја супруга Јадранка. Она је мени и нашим синовима увек била и остала извор несебичне љубави, истински ослонац у животу.

Да ли бих свој начин живота и рада сугерисао другима? Вероватно не бих. Јер мора се много жртвовати да би се на крају било, ништа више него „читалац, писац, професор“, у време када развој вештачке интелигенције прети да угрози сваку од ових тачака идентитета, а локална и глобална политичка кретања обесмишљавају настојања да разумемо свет, себе и своје место у свету.

Десет занимљивијих новијих радова:

- „O istinitoj interpretaciji“, *Theoria* 2/2025; str. 169–178.
- „Одисеји без Итаке: Српско песништво и ратови за југословенско наслеђе“, *Култура*, бр. 171; 2022; стр. 99–119.
- „Друга традиција: Симовићеве Источнице“, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, г. 69, св. 3; 2021; стр. 735–748.
- „Дуалистичка онтологија уметничког дела“, *Наслеђе*, г. 18, бр. 50; 2021; стр. 227–239.
- „Уметничко дело: Три димензије појма“, у: Мустур, Милица и Олах, Кристијан (ур.): *Књижевност, теологија, философија*: тематско-проблемски зборник радова у спомен Милану Радуловићу, Београд: Институт за књижевност и уметност; Фоча: Православни богословски факултет Светог Василија Острошког, 2018, стр. 47-60.
- „Историјски контекст ранопротестантске херменеутике“, у: Бошковић, Драган (ур.): *Протестантизам*, Крагујевац: ФИЛУМ 2018, стр. 13-23.
- „Савремени српски есеј“, у: Вуксановић, Миро (ур.): *Српска књижевност данас*, Нови Сад: САНУ, Огранак у Новом Саду 2018, стр. 157–168.

- „Мисли Божидара Кнежевића“, у: Радојчић, Саша (ур.): *Божидар Кнежевић*, Нови Сад: ИЦ Матице српске 2018, стр. 7–16.
- „Текст и хипертекст“, *Летопис Матице српске*, г. 194, књ. 501, св, 4; 2018; стр. 424–436.
- „Ничеове маске. Оглед о перспективизму“, *Култура*, бр. 155; 2017; стр. 76–88.